

HRVATSKA BISKUPSKA KONFERENCIJA

Vijeće za katehizaciju i novu evangelizaciju • Vijeće za kler

ŽIVJETI POMIRENJE

O sakramentu pomirenja u župnoj zajednici

OSMI PASTORALNO-KATEHETSKI KOLOKVIJ ZA SVEĆENIKE

Zagreb, 26. i 27. veljače 2019.

NADBISKUPIJSKI PASTORALNI INSTITUT
Zagreb, Kaptol 29a

Prirodno je poslanje Crkve, koja nastavlja otkupiteljsko djelo svojeg božanskog Uteteljitelja, da u srcu čovjeka budi obraćenje i pokor te mu nudi dar pomirenja. To se poslanje ne ograničava na puke teorijske tvrdnje niti na ponudu čudorednog ideala, a da ga pri tom ne prati snagama neophodnim za njegovo ostvarenje; ono se nastoji izraziti u sasvim određenim službama usmjerenim na konkretnu praksu pokore i pomirenja... Crkva je dakle suočena s čovjekom – s cijelim ljudskim svijetom – ranjenim grijehom, s čovjekom kojega je grijeh zahvatio u samu srž njegova bića, ali je istodobno gonjen nesuzdrživom željom da se oslobodi grijeha, a osobito ako je kršćanin, svjestan da otajstvo pobožnosti, Krist Gospodin, već djeluje u njemu i u svijetu snagom otkupljenja.

Papa Ivan Pavao II., Pomirenje i pokora, br. 23.

BORBA NA OBALI NADE

Edan od najdragocjenijih plodova nade je oproštenje. U činu oproštenja budućnost slavi pobjedu nad prošlošću. Oproštenjem nada oslobađa prošlost njezinoga tereta i otvara vrata budućnosti.

Govor i rječnik koji koristimo povezao je grijeh (s moralnoga aspekta) i krivnju u jednu riječ (debitum). Čovjek je na određeni način već samim tim kriv što živi. Naime, nismo sami sebi sebe dali, naš život nije naš produkt, naša zasluga, naš napor. Grijehom grijeh postaje u trenutku kad se dar života ‘emancipira’ sa strane svoga nositelja te se njemu usprotivi. To je možda i temeljni smisao nauke istočnoga grijeha, one duboke teološke refleksije o mitskom opisu drame u raju na početku Knjige postanka. Taj nauk interpretira onaj tajanstveni događaj na pragu vremena i bezvremena, mita i povijesti, koji objavljuje muku i ambivalentnost slobode, koja istodobno prati dar života kao dar ali i kao mukotrpnu zadaću. Slobodi, naime, njenom bitku, pripada mogućnost njezine tragične zloupotrebe. Svaki pojedini ljudski grijeh tada je ‘ratifikacija’ istočnoga grijeha. Povijest zloga je ponajprije povijest uvijek novih iznalaženja umijeća kako zlouprijetebiti dar slobode. Povijest grijeha povijest je pada u najvažnijoj zadaći života koja se sastoji u tome da se dar slobode ispuni onim što je dobro, dobrim djelima. Svaki grijeh uzvisuje krivnju života.

Čovjek se uvijek iznova nalazi u svijetu i u njegovoj povijesti te sa sobom i u sebi nosi prošlost i to ne samo svoju, osobnu. Prošlost koju sa sobom nosimo obilježena je teretom grijeha. Kad tijekom svoga života nakupljamo sve više krivnje, grijeha i propusta, tada prošlost može postati takvo opterećenje da nam otežava put u sadašnjost i da nam zasjenjuje pogled u budućnost. Život stoji i pada s našom otvorenošću prema budućnosti. Čovjek bez budućnosti je mrtav čovjek. Grijeh, koji čovjeka povlači u prošlost, opija čovjeka. U Biblijici za to postoje mnogi primjeri u kojima je grijeh poistovjećen sa smrću.

Nada je kao pukotina kroz koju budućnost baca zraku svjetlosti na sadašnjost. Istodobno nam nada omogućuje da našu prošlost, našu povijest, vidimo u nekom drugom svjetlu. Zbog toga je ona nužna posebno u onim tamnim trenut-

cima života, najprije onima kada sjena grijeha iz prošlosti pada na sadašnjost. Nada je pukotina po kojoj i u najtamnijim momentima sadašnjosti smijemo uđisati dah budućnosti bez kojega bismo se u nekim situacijama ugušili. Nada daje moć i snagu za onaj obrat, preobrazbu, od prošlosti prema budućnosti, koji se sastoji u oproštenju. Ako je grijeh smrt, onda je oproštenje uskrsnuće.

Namjerno ovdje ne razlikujem pojmove ‘dati oproštenje’, ‘opraštati’, ‘primiti oproštenje’. Isus nas podsjeća u molitvi *Očenaš*, ali i u riječima koje prate darove Duha, da nam može biti oprošteno samo u onoj mjeri u kojoj i mi opaštamo drugima. Pismo nas uči da ne trebamo opaštati samo zato jer je i nama oprošteno, nego da zapravo možemo samo zbog toga opaštati jer nam je oprošteno. Oproštenje je božansko umijeće, mi je učimo od Boga, samo iz nas samih ne bismo bili u stanju opaštati. Kada je riječ o nama, mi bismo bili u stanju, i to najviše, dospjeti našim moćima i snagom do pravednosti: oko za oko, Zub za Zub. Ili: kako ti meni tako ja tebi. Opaštati međutim znači činiti još jedan radikalniji iskorak: kako Bog meni tako ja tebi. Oproštenje je čudo – njime prekoračujemo strogu logiku ovoga svijeta kao i njegovu kalkulaciju te time zakoračujemo u teritorij kraljevstva Božjega; svakim činom istinskoga oproštenja prodire kroz oblak ljudske zločestoće zraka nade. Svakog oproštenje, kojim dajemo prednost volji Božjoj, a ne našoj volji, koja teži osveti i moći, mali je korak u ispunjenju riječi: Kako na nebu tako i na zemlji.

Kad god u sakramantu pomirenja čovjeku koji se kaje za svoje grijehu udijelim znak oproštenja Božjega (kao i kad ga sam, kao pokajnik, u sakramantu primam), često imam osjećaj da sam dionik jednoga čuda, izvanrednijega od onoga koji čezne za ljudskom senzacijom. Osjećam da se u tom sakramantu radi o moćnome znaku kao u krštenju ili euharistiji. Premda mi je jasno da se božansko milosrđe u život čovjeka slijeva na različite načine, ipak mi je žao da – zahvaljujući često i mehaničkom načinu pristupa sakramantu nas svećenika – mnogi kršćani imaju dojam da se u ovom sakramantu radi o neznanstvenom obliku psihoterapije, ili čak o magiji. Premda ne mislim da će se svijet spasiti ako se ispred ispovjedaonica ponovno stvore redovi onih koji čekaju na sakrament pomirenja, ipak mi se čini da bi kršćani trebali njegovati sve one mogućnosti koje im pomažu iznova otkriti Isusa u današnjem svijetu; da oni u svijetu, koji ima tendenciju ‘kamenovanja’ čovjeka, slijede onoga koji je onemogućio ‘pravednike’ da prolju krv grešnice kojoj je otvorio novu budućnost riječima: »Ni ja te ne osuđujem. Idi i ne grijesi više«.

Jedno od najopasnijih obilježja grijeha je da on čovjeka može toliko zasljepti da grijeh za njega postaje nevidljiv i da ga ne može prozrijeti. »Kako može čovjek uopće biti kriv?« Pitanjem, koje u Kafkinom *Procesu* postavlja Josef K., Kafka ne apostrofira samo jedno od tipičnih pitanja modernoga čovjeka, nego pokazuje tragediju svoje situacije: poricanje grijeha vodi do poricanja odgovornosti; od poricanja odgovornosti put vodi do gubitka slobode. Naivno ‘nevini’ se ne vraća u raj nego biva iz onoga ljudskoga bačen u kraljevstvo životinja i predmeta. Takva opasna ‘kamuflaža’ grijeha postaje otkrivena tek u trenutku oproštenja. Tek u činu oproštenja je grešnik, onaj koji je kriv, u poziciji spoznati svoje grijehu, jer tek u procesu pokore, pokajanja, ispovijesti te prihvaćanja oproštenja može zadobiti onaj otklon koji mu omogućuje vidjeti grijeh pod danjim svjetлом te ga se može oslobođiti; može izići iz ponora prošlosti i ući u nova prostranstva budućnosti. Jedan neoprošteni grijeh je i ostaje uvijek tamna prilika (sujeta).

Jedna od najvećih proturječnosti vjere je ta da čovjek tek onda sluša Božji poziv kada počne na njega odgovarati. To analogno vrijedi i za krivnju. Tek onda kada se čovjek počne sučeljavati sa sjenama svoje prošlosti on prima toliko svjetla koliko mu je potrebno da bi sebe video kao grešnika. Tek tada je u mogućnosti otkriti svoj vlastiti identitet, vidjeti sebe, poput Adama, u svojoj nagosti, nepokriven smokvinim listovima izgovora, iluzija i samoobrana. Da to tek tada može vidjeti, istodobno je i milosrdno: da se tako mogao vidjeti prije nego je primio nadu u oproštenje i spasenje vjerojatno ne bi bio sposoban podnijeti pogled na samoga sebe.

U tom je trenutku već spremljena odjeća njegova novog identiteta. Kad je izgubljeni sin iz prispodobe u stanju uvidjeti i priznati svoju bijedu, otac, i prije nego je sin do kraja izmucao svoju ispovijest, već više: »Donesite najljepšu odjeću!« Kada Jakov uspijeva u noćnoj borbi s anđelom konačno izgovoriti svoje ime i pronaći svoj identitet: Ja sam Jakov (jer njegova se krivnja sastojala u tome da je lagao: Ja sam Ezav), on dobiva novo ime Izrael.

Pripovijest o tajanstvenoj borbi Jakova na obali rijeke Jabok s pravom je iznje-drila mnoga i različita tumačenja i svakako će ih još biti u budućnosti. Ovdje se želimo usredotočiti samo na jedan aspekt pripovijesti.

U noći prije sudbonosnoga susreta Jakova i njegova brata Ezava odigrava se čudesna borba (možda samo u snu, ali to i nije toliko važno). Na jednoj je obali rijeke Jakov postavio šatore, a na drugoj se već nalazi Ezav sa svojim momcima i naoružanim pomoćnicima (usp. Post 32, 23-33). Stara svađa, na-

stala zbog Jakovljeve krivnje, njegove laži i krađe očeva blagoslova, konačno bi se trebala riješiti smrtonosnom borbom između dva brata. Nebrojeni su primjeri takvih borbi u Bibliji, još od Kaina i Abela, a još ih je više u povijesti čitavoga čovječanstva. Jakov se boji. Jedan od komentara u Talmudu navodi da se Jakov bojao za svoj život, ali i da se bojao da bi mogao ubiti svoga brata u borbi. U svakom slučaju, u noći se dogodilo nešto što je Jakovu omogućilo da drugoga dana pred brata ne ide kao neprijatelj, konkurent ili rival pun zavisti (sve je to naime već isprobao i ničemu dobrom nije vodilo) nego kao onaj koji se kaje, koji traži i moli oproštenje, s nadom u pomirenje.

U toj noći (vjerojatno u snu koji je i inače često u Bibliji privilegirano mjesto objave Božje) Jakovu u posjet dolazi tajanstveni posjetitelj. Napada ga, naočigled bez nekog pravog razloga, i bori se s njim. Paradoksalno, upravo u tom trenu kada se ne predaje, kada se žestoko bori, i tek onda kada pobjeđuje, Jakov shvaća da je ‘neprijatelj’ jači od njega. I više od toga: da je to Svetogući. Jakov traži od njega blagoslov. Ne moli ga za blagoslov – to Jakov niti ne može – on ga prisiljava da mu ga dadne. »Neću te pustiti dok me ne blagosloviš!« Jakov želi blagoslov, ali ‘tajanstveni’ želi isto tako nešto. I on ima svoj uvjet. To što on od Jakova zahtijeva jest njegovo ime. Jakov ovaj puta ne može zadobiti blagoslov lažima, time da se predstavlja kao netko drugi nego jest. Blagoslov može dobiti samo kao onaj koji jest i kakav jest: on je Jakov, onaj koji se bori s Bogom.

Kada kaže: Ja sam Jakov, tada on ispovijeda istinu o sebi i o svojoj krivnji. Njegova krivnja ležala je u tome da je cijeloga svoga života htio biti netko drugi, da je bio zavidan svojemu bratu Ezavu te je htio biti on, da je želio svoga brata okrasti ne samo za blagoslov nego i za njegov identitet. Jakov nije u onome trenutku kada je izrekao riječi: Ja sam Ezav slagao samo svoga oca. On je na taj način čitav svoj život lagao sebe. Sada, kada veli *Ja sam Jakov*, on omogućuje Ezavu da bude Ezav, on ga može susresti kao svoga brata, a ne kao nekog fantoma, od kojega danonoćno strahuje i od kojega se mora štititi na način da se uvlači pod njegovu kožu svojim iluzijama, fantazijom, prevarom. Njegov je brat do sada bio sjena koja je trajno padala na njegovu sreću, a on je bio stalno »sjena svoga brata«.

Sada iz sjene izlazi netko tko se još u početku činio kao neprijatelj, a s osvitom zore potvrdit će se kao donositelj blagoslova. A blagoslov koji si je Jakov izborio je njegov novi identitet, njegovo novo ime, koje istodobno predstavlja i priznanje: ti si pobijedio. Izrael nije samo onaj koji se bori nego je najprije onaj koji je pobijedio.

Onaj, koji od straha za sebe i pred samim sobom nije bio u stanju biti on sam, sada je svjestan da je njegov strah neutemeljen. Da je to shvatio, da

je shvatio kakvo si je dostojanstvo izborio, pokazuje ujutro sljedećega dana kada potpuno skrušen i ponizan ide pred svoga brata. Poniznost njegove molitve za oproštenjem nije znak slabosti nego moći. Po tome što se »borio s Bogom«, Jakov je zadobio najveći blagoslov – sam je sebe pobijedio.

U tome se sastoji nada: kada čovjek sam sebe pobijedi, kada sazrije do poniznosti te zadobije snagu moliti za oproštenje, ili postane moćan kako bi oprاشtao. Samo tako čovjek nadvladava teret i zlo prošlosti, odbacuje lance grijeha i oslobađa se za budućnost.

Ako bismo htjeli tu dramatičnu priповijest o Jakovu i njegovoj borbi ispričati jezikom morala ili psihologije, tada bismo je mogli isprirovjediti i tumačiti kao *borbu savjesti*. Bog, koji je obećao »Ja sam uvijek s tobom«, često je s nama kao glas koji naše znanje prati kao savjest (*consciencia, con-science*). ‘Loša savjest’ poprima i sadrži u sebi lošu i krivu sliku Boga: Boga se tada može iskusiti kao neprijatelja, kao mračnog demona koji nas napada i koji nas tjera na borbu. Ne smijemo si dopustiti upasti u laži kukavičkih izgovora. Boriti se – to nam jedino može pomoći da iza maske demona prepoznamo onoga koji nam želi pomoći, onoga koji nas oslobađa svake laži: istodobno ćemo tada spoznati njegov, ali i naš identitet. Još i više: zadobit ćemo novi!

Kamen kušnje, hoćemo li uopće dobiti tu bitku (hoćemo li postati ‘Izrael’), mjerilo je naše poniznosti. Oprostiti, nadi otvoriti prostranstva, sve to zahtijeva hrabrost i velikodušnost ljubavi; moliti za oproštenje i oproštenje prihvati (znati da živimo iz oproštenja) prepostavlja poniznost – hrabrost za istinu.

»Gdje je u meni mjesto, na koje bih te mogao pozvati?«, pita Augustin u svojim *Ispovijestima*. Moglo bi se reći da je upravo to pitanje ključno pitanje svake pobožnosti. Augustin je bio majstor u postavljanju pitanja. U svjetlu priповijesti koju smo meditirali, smjeli bismo reći: u poniznosti. U poniznosti, koja omogućuje oprashati i prihvati oproštenje: ne sedam puta, ne niti sedamdeset puta sedam, nego uvijek i uvijek iznova. Niti kroz jedna druga vratašča Bog nade ne može ući u naš život. Bog nade i budućnosti.

(Prema: Tomaš Halik, *Nicht ohne Hoffnung. Glaube im postoptimistischen Zeitalter*, Freiburg, 2014., str. 148.-159.)

PROGRAM

UTORAK, 26. VELJAČE 2019.

- 10,00 Molitva
Pozdravna riječ
mons. Vjekoslav HUZJAK, biskup bjelovarsko-križevački
- Uvodne misli u rad Kolokvija
- 10,30-11,15 Kultura oprštanja u »vremenu bez grijeha«,
prof. dr. sc. Tonči MATULIĆ
- 11,15-11,45 Odmor
- 11,45-12,30 Komunicirati milosrđe i nadu u sakramantu pomirenja,
doc. dr. sc. Krunoslav NOVAK
- 12,30 Tematska rasprava
- 13,00-15,00 Odmor/ Ručak
- 14,00-16,00 Djeca i sakrament pomirenja,
mr. sc. s. Branka PERKOVIĆ
- Katehetski čini u odgoju savjesti mlađih i odraslih vjernika, doc. dr.
sc. Mislav KUTLEŠA
- 16,00 Tematska rasprava
- 16,15-16,30 Stanka
- 16,30-18,00 Radionice prema metodi postera i 'flyera'
- 18,15 EUHARISTIJSKO SLAVLJE
predvodi mons. Zdenko KRIŽIĆ, biskup gospicko-senjski
- 19,15 Večera

SRIJEDA, 27. VELJAČE 2019.

- 7,00 Mogućnost slavljenja euharistije u zagrebačkoj katedrali
- 9,00 Molitva
- 9,15-10,15 Svećenik – služitelj pomirenja,
mons. Petar PALIĆ, hvarski biskup i generalni tajnik HBK
- Pokorničko bogoslužje u službi izgradnje vjernika i župne zajednice,
don Mihovil KURKUT, ravnatelj Salesiane d.o.o.
- 10,15 Tematska rasprava
- 10,45-11,15 Odmor
- 11,15-12,15 Radionice prema metodi postera i 'flyera'
- 12,15-12,30 Stanka
- 12,30-13,15 Predstavljanje dokumenta HBK »Da vaša radost bude potpuna«,
mons. Đuro HRANIĆ, nadbiskup đakovačko-osječki,
predsjednik Vijeća HBK za katehizaciju i novu evangelizaciju,
mr. sc. Pavao GOSPODNETIĆ, viši savjetnik pri NKU HBK
za župnu katehezu
- 13,15 Završna rasprava
Sinteza Kolokvija
Zaključna riječ
- 14,30 Ručak

Radionice prema metodi postera i 'flyera'

- Katehetska priprema na (prvu) ispovijed djece,**
prof. dr. sc. Josip ŠIMUNOVIĆ
- Nositelji pastoralno-katehetske pripreme djece na Prvu pričest i ispovijed,**
prof. dr. sc. Josip ŠIMUNOVIĆ
- Svećenik i njegove karakteristike kao ispovjednika,**
dr. sc. p. Antun VOLENIK
- Modeli sakramenta ispovijedi školske djece,**
preč. Anton VALKOVIĆ
- Suradnja s roditeljima i katehetska priprema djece na prvu ispovijed,**
preč. Jozo JURIĆ
- Pastoral sakramenta pomirenja,**
vlč. Nikola JURKOVIĆ

MOLITVA ČASOVA

UTORAK – SREDNJI ČAS (Psalter III. tjedna)

R. Bože, u pomoć mi priteci. Slava Ocu. Kako bijaše.
Aleluja...

Himan

O Duše, koji s Ocem si
I Sinom Gospod jedini,
Nastani blag se u nama
I duše naše napuni!

Naš um i srce, jezik nam
Nek svom te moći uzdiže,
Nek plamti ljubav ognjena
I žar nam bližnje užije.

Daj Oca da upoznamo
I Krista, Sina njegova,
I u te, Duha njihova,
Da vjerujemo sveudilj. Amen

Psalmacija

Ps 119 (118), 97-104. XIII. (Mem)

Ant. 1. Punina Zakona jest ljubav.

O, kako ljubim Zakon tvoj, *
po cio dan o njemu razmišljam.
Tvoja me zapovijed mudrijim učini
od dušmana mojih, *
jer ona je sa mnom vječito.

Umniji sam od svih svojih učitelja, *
jer razmišljam o svjedočanstvima tvojim.
Razumniji sam i od staraca, *
jer tvoje čuvam naredbe.

Svakog zla puta klone mi se noge *
da riječ tvoju sačuvam.
Od tvojih sudova ne odstupam, *
jer ti si me poučio.

Kako su slatke nepcu mom riječi tvoje, *
od meda su slađe ustima mojim.
Po tvojim naredbama postajem razuman, *
stoga mrzim sve putove lažne.

Ant. Punina Zakona jest ljubav.

Ps 74 (73). Tužaljka zbog opustošenja Hrama
Ne bojte se onih koji ubijaju tijelo (Mt 10, 28).

I.
Ant. 2. Sjeti se, Gospodine, zajednice koju si davno stekao.

Zašto si, Bože, posve zabacio, *
zašto kiptiš gnjevom na ovce paše svoje?
Sjeti se zajednice koju si davno stekao, †
plemena koje namače kao svoju baštinu *
i brda Siona gdje si šator svoj udario!
Korakni k ruševinama vječnim – *
sve je u Svetištu opustošio neprijatelj.

Protivnici tvoji rikahu
posred skupštine tvoje, *
znakove svoje postaviše
ko pobjedne znakove.
Bijahu kao oni koji mašu
sjekirom po guštari, *
sjekirom i maljem vrata mu razbijali.

Ognju predadoše Svetište tvoje, *
do zemlje oskvrnuše
Prebivalište tvoga imena.
Rekoše u srcu: »Istrijebimo ih zajedno; *
spalite sva svetišta Božja na zemlji!«
Ne vidimo znakova svojih, †
proroka više nema, *
i nitko među nama ne zna dokle ...

Dokle će još, o Bože, dušmanin huliti? *
Hoće li protivnik dovijeka
prezirati ime tvoje?
Zašto povlačiš ruku, *
zašto u krilu suzdržavaš desnicu svoju?
No, Bog je moj kralj od davnine, *
on koji posred zemlje spasava!

Ant. Sjeti se, Gospodine, zajednice koju si davno stekao.

II.

Ant 3. Ustani, Bože, zauzmi se za svoju parnicu.

Ti svojom silom rasiječe more, *
smrska glave nakazama u vodi.
Ti si Levijatanu glave zdrobio, *
dao ga za hranu nemanima morskim.
Ti si dao da provre izvor i bujica, *
ti si presušio rijeke nepresušne.
Tvoj je dan i noć je tvoja, *
ti učvrsti mjesec i sunce;
ti postavi sve granice zemlji, *
ti stvari ljeto i zimu.

Spomeni se ovoga: †
dušmanin te hulio, Gospodine, *
i bezumni narod prezreo ime tvoje.
Ne predaj jastrebu život grlice svoje, *
i život svojih siromaha ne zaboravi zauvijek!
Pogledaj na Savez svoj, *
jer svi su zakuci zemlje puni tmina i nasilja.

Ne daj da jadnik otide postidjen: *
neka siromah i ubog hvale ime tvoje!
Ustani, Bože, zauzmi se za svoju parnicu, *
spomeni se pogrde
koju ti bezumnik svaki dan nanosi.
Ne zaboravi vike neprijatelja svojih: *
buka buntovnika još se diže k tebi!

Ant. Ustani, Bože, zauzmi se za svoju parnicu.

Kratko čitanje (Jr 22, 3)

Činite pravo i pravicu, izbavite potlačene iz ruku tlačitelja! Ne činite krivo strancu, siroti, udovici, ne tlačite ih, i ne prolijevajte krivi nedužne.

R. Gospodin po pravdi sudi krug zemaljski.
O. On izriče pucima osudu pravednu.

Molitva

Svemogući vječni Bože, ti si Duha Branitelja o trećem času izlio nad apostole. Daj i nama pošalji Duha ljubavi da ti pred svim ljudima iskazujemo svjedočanstvo vjere. Po Kristu.

SRIJEDA – SREDNJI ČAS (Psalтир III. tjedna)

R. Bože, u pomoć mi priteci. Slava Ocu. Kako bijaše.
Aleluja...

Himan

O Duše, koji s Ocem si
I Sinom Gospod jedini,
Nastani blag se u nama
I duše naše napuni!

Naš um i srce, jezik nam
Nek' svom te moći uzdiže,
Nek' plamti ljubav ognjena
I žar nam bližnje užije.

Daj Oca da upoznamo
I Krista, Sina njegova,
I u te, Duha njihova,
Da vjerujemo sveudilj. Amen.

Psalmotija

Ps 119 (118), 105-112. XIV. (Nun)

Ant. 1. Tko ide za mnom, neće hoditi u tami,
nego će imati svjetlost života, govori Gospodin.

Tvoja riječ nozi je mojoj svjetiljka *
i svjetlo mojoj stazi.
Kunem se, i riječ ču održati: *
pravedne ču tvoje slijediti odluke.

U nevolji sam velikoj, Gospodine, *
po riječi me svojoj poživi.
Prinose usta mojih primi, Gospodine, *
uči me sudovima svojim.

Život mi je u pogibelji neprestanoj, *
ali tvog Zakona ja ne zaboravljam.
Grešnici mi postaviše zamku, *
ali ne skrećem od tvojih naredaba.

Svjedočanstva tvoja vječna su mi baština, *
ona su radost mome srcu.
Prignuh srce da vrši naredbe tvoje *
uvijek i do kraja.

Ant. Tko ide za mnom, neće hoditi u tami,
nego će imati svjetlost života, govori Gospodin.

Ps 70 (69). Vapaj za pomoć
Gospodine, spasi, izgibosmo (Mt 8, 25).

Ant. 2. Bijedan sam ja i nevoljan: Bože, pomozi mi.

O Bože, spasi me, *
 Gospodine, u pomoć mi pohitaj!
 Nek se postide i smetu *
 svi koji mi o glavi rade!
 Nek odstupe i nek se posrame *
 koji se nesreći mojoj raduju! –
 Nek uzmaknu u sramoti svojoj *
 koji zlurado na me grohoću!
 Neka kliču i nek se vesele u tebi *
 svi koji tebe traže!
 Neka govore svagda: Velik je Bog! *
 svi koji spasenje tvoje ljube!
 A bijedan sam ja i nevoljan, *
 Bože, u pomoć mi pohitaj!
 Ti si pomoć moja i spasitelj: *
 Gospodine, ne kasni!

Ant. Bijedan sam ja i nevoljan: Bože, pomozi mi.

Ps 75 (74). Bog – pravedni sudac
Silne zbaci s prijestolja, a uzvisi neznatne (Lk 1, 52).

Ant. 3. Neće Bog suditi po viđenju, već po pravdi i pravednosti.

Slavimo te, Bože, slavimo †
 i zazivamo ime tvoje, *
 pri povijedamo čudesa tvoja.
 »Kad odredim vrijeme, *
 sudit ću po pravu.
 Pa neka se strese zemlja †
 sa stanovnicima svojim, *
 ja sam učvrstio stupove njezine.
 Drznike opominjem: ‘Ne budite drski!’ *
 bezbožnike: ‘Ne budite tako rogati!’
 Ne dižite roga svog protiv Neba, *
 nemojte govoriti drsko na Boga!

Jer niti sa istoka niti sa zapada, *
 niti iz pustinje niti sa bregova...
 Bog je koji sudi: *
 ovoga snizuje, onog uzvisuje!

Jer je u Gospodnjoj ruci čaša *
 vina pjenušava, jako začinjena;
 iz njega on napaja, †
 do taloga će ga iskapiti *
 i ispitи svi zlotvori svijeta.«
 A ja ću klicati dovijeka, *
 pjevat ću Bogu Jakovljevu.
 Sve ću robove polomiti bezbožniku, *
 a pravednik će podići glavu.

Ant. Neće Bog suditi po viđenju, već po pravdi i pravednosti.

Kratko čitanje (1 Kor 13, 4–7)

Ljubav je velikodušna, dobrostiva je ljubav, ne zavidi, ljubav
 se ne hvasta, ne nadima se; nije nepristojna, ne traži svoje, nije
 razdražljiva, ne pamti зло: ne raduje se nepravdi, a raduje se is-
 tini; sve pokriva, sve vjeruje, svemu se nada, sve podnosi.

R. Neka radosno kliču svi koji te traže Gospodine.
O. I neka svagda govore: Velik je Bog!

Molitva

Gospodine, sveti Oče, ti si vjeran Bog. Poslao si obećanog Duha
 da u jedno sabere ljudе grijehom raspršene. Daj da i mi u svijetu
 promičemo jedinstvo i mir. Po Kristu.

PREDAVANJA

KULTURA OPRAŠTANJA U »VREMENU BEZ GRIJEHA«

Tonči MATULIĆ

Naslov izlaganja je proturječan. Ako živimo u vremenu bez grijeha, onda čemu služi oproštenje? O kakvoj kulturi praštanja možemo i smijemo još govoriti u »vremenu bez grijeha«. No, posrijedi nije ni teološko niti duhovno zanovijetanje, nego pokušaj da se odvažno uhvati u koštač s jednom ozbiljnom i zahtjevnom suvremenom dramom koja je zahvatila život Crkve i svakog vjernika osobno. I da se razumijemo. Na nju nije ukazala teologija koju onda možemo sumnjičiti za višak kritičnosti, a manjak vjernosti i vjerodostojnosti, nego je na nju prвtno ukazalo crkveno učiteljstvo. U obraćanju putem radijske poruke upravo sudionicima Nacionalnog katehetskog kongresa u Bostonu (SAD), 26. listopada 1946. godine, papa Pijo XII. je izjavio: »Grijeh ovog stoljeća jest gubitak osjećaja grijeha«.

Drugi vatikanski koncil, međutim, nije išao putem otkrivanja uzroka i analize posljedice gubitka osjećaja grijeha, nego je u kontekstu izlaganja *De humanae personae dignitate* u Pastoralnoj konstituciji o Crkvi u suvremenom svijetu *Gaudium et spes* (GS) iznio jezgrovit nauk o grijehu koji slijedi odmah nakon izloženoga nauka o čovjeku stvorenom na sliku Božju (GS, 12). »Čovjek, od Boga sazdan u pravednosti, ipak je, na poticaj Zloga, već od početka povijesti zlorabio svoju slobodu uzdižući se protiv Boga i želeći postići svoj cilj izvan Boga. Premda su ljudi Boga upoznali, nisu ga kao Boga slavili, nego se njihovo nerazumno srce pomračilo te su služili stvorenju radije negoli Stvoritelju (usp. Rim 1, 21.25)« (GS, 13). Koncilsko shvaćanje grijeha je eminentno teološko. Grijeh se korijeni u čovjekovom iskustvu Boga, a označava upravo kidanje ili remećenje odnosa prema Bogu i, posljedično, prema sebi samome, bližnjemu i čitavome stvorenju. »Ustručavajući se često priznati Boga svojim počelom, čovjek je također poremetio dužno usmjerjenje prema

svojem posljednjem cilju [Bogu, op.a.] i ujedno sav sklad sa samim sobom, s drugim ljudima i svim stvorenjem« (GS, 13). Grijeh je, dakle nered, a stanje grijeha je stanje nereda. Grijeh čovjeka umanjuje. Grijeh ometa čovjeka na putu samoostvarenja, sprječavajući ga da postigne puninu (usp. GS, 113).

Papa sveti Pavao VI. nedugo nakon Koncila ponovno je dozvao u sjećanje temu gubitka osjećaja grijeha. Štoviše, Pavao VI. je izjavio: »Grijeh: to je danas jedna prešućena riječ; mentalitet našeg vremena ne bježi samo od uzimanja grijeha onim što jest, nego i od samog govora o grijehu. Čini se da je ta riječ izvan upotrebe, gotovo jedan neugodan pojam, lošega okusa. I razumije se zašto. Pojam grijeha uključuje dvije druge stvarnosti kojima se moderni čovjek nema namjeru baviti: jedna apsolutno transcendentna stvarnost, živa, svepri-sutna, otajstvena, ali neupitna, a to je Bog; Bog stvoritelj koji određuje svoja stvorenja. Htjeli ne htjeli, ‘u njemu, doista, živimo, mićemo se i jesmo’, kaže sv. Pavao u govoru na atenskome Areopagu (Dj 17, 28); Bogu sve dugujemo; bitak, život, slobodu, savjest te stoga našu poslušnost, stanje reda, naše dostojanstvo i našu istinsku dobrobit: (...). I jedna druga subjektivna stvarnost koja se odnosi na našu osobu, metafizičko-moralna stvarnost; to jest neraskidiv odnos naših čina s Bogom prisutnim, sveznajućim, ispitivačem naših slobodnih izbora. Svako naše svjesno i slobodno djelovanje ima vrijednost izbora u skladu ili protiv zakona, to jest Božje ljubavi i u njemu se, za tako reći, prepisuje, u njemu se bilježi naš da ili pak naš ne. Ovo ne je grijeh. To je samoubojstvo« (Opća

audijencija srijedom, 8. ožujka 1972.;https://w2.vatican.va/content/paul-vi/it/audiences/1972/documents/hf_p-vi_aud_19720308.html). Dakle, nelagoda što je izaziva pojam grijeha i, posljedično, šutnja o grijehu povezani su s jednom dubljom nelagodom i jednim sudbonosnjim prešućivanjem. Tu dublju nelagodu izaziva upravo spomen Boga kojega onda današnji čovjek pod svaku cijenu prešuće i tako tjeru iz života. Za neposrednu posljedicu onda imamo upravo gubitak smisla i osjećaja grijeha.

Na misli svetoga Pavla VI. o gubitku osjećaja grijeha nadovezuju se misli još jednoga sveca, pape Ivana Pavla II. On je opširnije analizirao problem gubitka osjećaja grijeha, otkrivajući pritom i neke glavne uzroke među kojima je prepoznao glavni uzrok upravo u zamračenju smisla Boga u čovjekovom životu: »(...) a kad se izgubi to temeljno unutarnje uporište, nestaje i osjećaja grijeha« (*Pomirenje i pokora*, 18). Stoga je razvijanje i promicanje istinske kulture praštanja moguće samo na temelju »ponovne uspostave pravog smisla grijeha« (*Isto*), a što predstavlja temeljni preduvjet za suočavanje sa suvremenom dubokom duhovnom krizom. U tom smislu sveti Ivan Pavao II. priželjkuje: »Smijemo se nadati da će, osobito u kršćanskem i crkvenom svijetu, opet oživjeti spasonosni osjećaj grijeha. Tome će pridonijeti *dobra kateheza prosvjetljena biblijskom teologijom Saveza*, pozorno slušanje i pouzdano prihvatanje crkvenog učiteljstva koje ne prestaje prosvjetljivati savjesti kao i sve brižnije pristupanje sakramentu pokore« (*Isto*).

Na temelju svega nam se može učiniti čudnim, ako ne i promašenim učiteljsko i pastoralno nastojanje današnjega pape Franje oko ponovnog pro-dubljivanja i isticanja vrijednosti i važnosti božanskoga milosrđa u pastoralnom poslanju Crkve, ako je glavni problem današnje duhovne krize izguljeni osjećaj grijeha. Dakle, u središtu bi trebao stajati grijeh, a ne božansko milosrđe. To je možda sasvim legitimni prvi, ali ipak nesumnjivo površni dojam. Naime, prethodnici pape Franje su postavili dobru i točnu dijagnozu duhovne situacije vremena. Suvremeni čovjek je uvelike izgubio osjećaj grijeha. Savjest mu je pomućena. No, taj gubitak je povezan, vidjeli smo, to jest uzrokovani je jednim osnovnjim gubitkom. To je gubitak osjećaja za Boga, dotično pomračenje smisla Boga u životu pojedinca i zajednice. Zbog toga lijek za gubitak osjećaja grijeha i put za izgradnju istinske kulture praštanja nisu sadržani u jednostranom isticanju grijeha, nego u ponovnom osobnom susretu sa živim i osobnim Bogom koji nam na licu Isusa Krista objavljuje svoje »lice milosrđa nebeskoga Oca« (*Misericordiae vultus*, 1). Posrijedi je, držimo, razborita procjena važnosti duhovnoga senzibiliteta suvremenoga čovjeka, s jedne, te nužnosti trajne obnove teoloških i pastoralnih predodžaba i slika o Bogu, s druge strane. Naime, ako uspijemo najprije i bez suvišnih odgađanja razviti

jedan prikladan teološki kršćanski govor o Bogu koji će pronaći put do uma i srca suvremenoga čovjeka i pogodati ga u njegovim osobnim i kolektivnim potrebama i senzibilitetima, onda će se već i spontano otvarati nove pastoralne i katehetske mogućnosti za ozdravljenje osjećaja grijeha u suvremenom čovjeku i za izgradnju istinske kulture praštanja u Crkvi i u društvu.

TONČI MATULIĆ (*Postire na Braču, 1966.*) Teološki studij završio je 1991. na Teologiji u Splitu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta u Zagrebu. Stupanj licencijata (mr. sc.) postigao je 1995. u specijalizaciji moralne teologije s licencijatskim radom pod naslovom *Lo statuto dell'embrione umano*, na Visokom institutu moralne teologije Academia Alphonsiana Papinskoga Lateranskog Sveučilišta u Rimu. U ljетnom semestru ak. god. 1995./96. sudjelovao je i završio *Corso di Perfezionamento in Bioetica* na Institutu za bioetiku Medicinskoga fakulteta Sveučilišne poliklinike »Agostino Gemelli« Katoličkoga sveučilišta Sacro Cuore u Rimu. Sudjelovao je i završio Visiting Fellows Program na Joseph and Rose Kennedy Institute of Ethics Sveučilišta Georgetown u Washingtonu, D.C., pod mentorskim vodstvom pionira bioetike općenito i kliničke bioetike posebno prof. Edmundu D. Pellegrina, dr. med., utemeljitelja Centra za kliničku bioetiku sveučilišne bolnice Georgetown. Godine 1998. obranio je doktorsku disertaciju s temom *Lo statuto ontologico dell'embrione umano nella prospettiva storica e nel dibattito bioetico attuale alla luce dei dati scientifici moderni* (Ontološki status ljudskoga embrija u povijesnoj perspektivi i u sadašnjoj bioetičkoj raspravi u svjetlu datosti moderne znanosti), koju je izradio pod mentorskim vodstvom prof. Maurizia Faggionia, OFM, i prof. Narcisa Cappelletta, CSsR, stekavši akademski naslov doktora moralne teologije.

Nastavnici dјelatnost započeo je 1998. u svojstvu vanjskoga suradnika, u suradničkome zvanju višeg asistenta pri Katedri moralne teologije KBF-a Sveučilišta u Zagrebu. U suradničko zvanje i na radno mjesto višega asistenta pri Katedri moralne teologije istog Fakulteta izabran je 1999. godine. U znanstveno-nastavno zvanje docenta izabran je 2003. godine. U znanstveno-nastavno zvanje izvanrednoga profesora izabran je 2007. godine. U znanstveno-nastavno zvanje redovitoga profesora (I. izbor) izabran je 2011. godine.

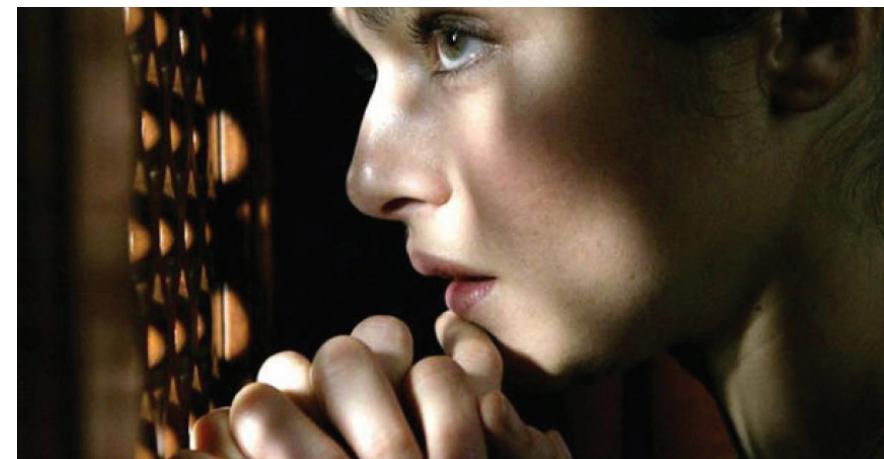
Na matičnom Fakultetu vršio je službu prodekanza za znanost tijekom dvogodišnjega mandatnog razdoblja, zatim je vršio službu v.d. prodekanza za znanost te ponovno službu prodekanza za znanost tijekom dvogodišnjega mandatnog razdoblja. U dvogodišnjem mandatu bio je dekan Fakulteta. Bio je mentor preko šezdeset diplomskih radova na matičnom Fakultetu te mentor desetak licencijatskih i doktorskih radova. Autor je desetak knjiga i pedesetak znanstvenih članaka.

KOMUNICIRATI MILOSRĐE I NADU U SAKRAMENTU POMIRENJA

Krunoslav NOVAK

Da bismo mogli razumjeti čovjeka današnjice, te mu navijestiti Božje milosrđe i nadu spasenja, potrebno je barem na kratko zastati nad sadržajima kojima je obasipan i koji nerijetko ne potiču nadu niti ne prikazuju milosrđe kao put rasta u osobnom životu. Prije svega se radi o raznovrsnosti sadržaja koji dopiru do čovjeka, a često nisu u službi traženja istine. Napose u tom kontekstu valja spomenuti mentalitet 'društvenih mreža' koje u vrlo dinamičnim i kontinuiranim promjenama otvaraju prostore neodgovornosti bez prihvatanja posljedica za vlastite riječi i postupke, kao i površno življenje osobnih odnosa. Odnos s Bogom također dolazi u pitanje, jer trošenje vremena na izvanjsko često stavlja osobu u situaciju da ne upoznaje sebe, s dojmom da se kao individua nalazi u središtu vlastitog svijeta koji može kreirati neovisno o okolini, zatvoren u vlastiti individualizam. Taj individualizam umanjuje njegovo shvaćanje odgovornosti za druge, umanjuje društvenu dimenziju individualne odgovornosti i ima tendenciju umanjiti sposobnost refleksije te promatranja i prepoznavanja cilja života, svjesnosti da se učinjeni postupci ne mogu promijeniti. U toj dinamici poimanje nade reducira se na iščekivanje ispunjenja vlastitih ciljeva.

Promišljajući o nadi kao teološkoj krepstti u kojoj prepoznajemo Božje obećanje prema kojemu se možemo nadati »nebeskoj slavi što ju je Bog obećao onima koji ga ljube i vrše njegovu volju« (KKC 1821), prepoznajemo put prema čovjeku koji u svojoj beznadnosti i besperspektivnosti lako odlazi u krajnosti s jedne strane u traženju različitih kratkoročnih rješenja koje će ugušiti glas savjesti i potrebu za Božjim milosrdjem, ili s druge strane bijegom u radikalizam u bijegu od društvene odgovornosti, koji također nije odgovor na istinsku potrebu za Bogom.

Poziv je svećenika, ispovjednika biti onaj koji će nadahnjivati svoje misli i riječi u susretu s penitentom na riječima i gestama samog Spasitelja Isusa Krista koji je predstavio svoje milosrdno lice. To nije tek obično priopćenje koje smo čuli i koje prenosimo, već je to je čin komunikacije, posredovanja onog milosrđa koje smo sami primili i koje uključuje odnos s osobnim Bogom.

KRUNOSLAV NOVAK (Čakovec, 1974.) Docent je na Odjelu za komunikologiju Hrvatskoga katoličkog sveučilišta. Za svećenika Varaždinske biskupije zaređen je 1999. te, nakon trogodišnjeg pastoralnog iskustva kao župni vikar i upravitelj župe, 2002. odlazi na studij komunikacijskih znanosti na Papinsko salezijansko sveučilište u Rimu. Magisterij postiže 2005. a nakon trogodišnjeg djelovanja u Varaždinskoj biskupiji, gdje pokreće i vodi Ured za pastoral u medijima, nastavlja studij na istome sveučilištu te 2012. postiže doktorat iz područja komunikacijskih znanosti. Od 2013. djeluje na Hrvatskom katoličkom sveučilištu.

DJECA I SAKRAMENT POMIRENJA

s. Branka PERKOVIĆ

I susove riječi »Pustite dječicu neka dolaze k meni; ne priječite im« (Mk 10,14) naredba su i poziv nama koji više nismo djeca, a koji smo im poslani. Odmah nakon njihovih roditelja i obitelji, nama je povjerena ta nježna dob formiranja osobnosti, vjerske prakse, pa tako i izgradnje njihova sakramentalnog odnosa s Bogom i Crkvom. Odgovoran je to zadatak koji traži i psihopedagošku pripremu, razumijevanje psiholoških procesa koji se događaju u djetetovu svijetu odrastanja i susreta sa svijetom odraslih. Posebice se osvrćemo na sakrament pomirenja ili isповijedi, kako na prvoi, tako i na daljnje pristupanje tom sakramentu. Priprava za nj trebao bi biti planirani proces koji počinje prije trećega razreda osnovne škole i uključuje više osoba i institucija, počevši od roditelja preko odgojitelja u vrtiću i školi, župnika i drugih svećenika, župnih kateheta i vjeroučitelja. Bliža i neposredna priprava vezana je za prvopričesničku godinu i događa se u župnoj zajednici i kroz nastavne teme školskoga vjeronomaka.

Kako bismo bolje razumjeli djetetovo poimanje grijeha i oproštenja, vrlo je važno pokušati ući u njegov svijet koji se mijenja i koji podrazumijeva različite faze razvoja savjesti, počevši od 'razdoblja razuma' (7.-9. g.) kada se savjest budi pa je i idealno doba njezina odgoja i formiranja, preko uravnoteženoga doba 'zreloga djetinjstva' (9.-12. g.) gdje je moral još uvijek odraz dužnosti i poslušnosti, pa do faze predadolescencije (12.-14. g.), prijelazne faze uzburkanih voda kada se neposlušnost pričinja kao dužnost i kada je jaka neuravnoteženost između nagonskih poriva i moralnih nastojanja.

U skladu sa svojim psihofizičkim razvojem djeca imaju razvijenu svijest o grijehu, te i sami osjećaju kako grijeh sa sobom donosi patnju koje se žele oslobođiti. Stoga je vrlo bitno pred njih iznijeti sve blagodati koje sakrament pomirenja daje. Pomirenje je prije svega dar ljubavi *Oca milosrđa*, ali i poziv na našu suradnju u obnavljanju te ljubavi. Za buduće prakticiranje

ovoga sakramenta od izuzetne je važnosti priprema kao i prvo iskustvo u isповjedaonici. U ovom prvom veliku ulogu imamo i mi vjeroučitelji i katehete, no u drugom su svećenici, »službenici Božjega praštanja« (KKC, 1466), nezamjenjivi. Sakrament je ovo koji zahtijeva najviše nježnosti, upravo nježnost oca iz Isusove prispolobe koji trči ususret raskajanom sinu kako bi mu dao mnogo više od onoga čemu bi se ovaj mogao ikada nadati (usp. Lk 15,11-32). Stoga je to poziv svećeniku da bude živi znak milosrdne Božje ljubavi i slika Krista koji nam se, kako kaže sv. Ambrozijs, baca oko vrata, jer nam želi skinuti teret ropstva i staviti svoj slatki jaram.

S. BRANKA PERKOVIĆ (Tomislavgrad, 1983.) Nakon završene osnovne škole u rodnom gradu odlučila je poći u samostan, te je svoje daljnje školovanje u Srednjoj medicinskoj školi u Mostaru nastavila kao pripravnica zajednice Školskih sestara franjevki. Doživotne zavjete položila je 2009. godine. Na Teološko-katehetskom institutu diplomirala je 2010. godine. Godinu dana pastoralno je djelovala u hrvatskoj misiji u Norvalu u Kanadi, potom dvije godine u Franjevačkoj župi u Mostaru gdje je radila i kao vjeroučiteljica u osnovnoj školi. Nakon toga odlazi na poslijediplomski studij u Rim na Papinsku akademiju moralne teologije *Alfoniansa* gdje je magistrirala 2016. godine. Po završetku studija vratila se u Bosnu i Hercegovinu, u rodnu župu, gdje je bila uključena u pastoral djece i radila u osnovnoj školi. Nakon dvije godine premještena je u Zagreb gdje se trenutno nalazi i vjeroučiteljica je u OŠ Josipa Račića.

KATEHETSKI ČINI U ODGOJU SAVJESTI MLADIH I ODRASLIH VJERNIKA

Mislav KUTLEŠA

Od objave bule *Misericordiae vultus* prošlo je gotovo četiri godine, a od objave dokumenta *Pomirenje i pokora* 35 godina. Oba dokumenta i dan danas progovaraju o vrijednosti sakramenta pomirenja u životu Crkve i životu vjernika jer je usmjeren ka obnovi odnosa čovjeka i Boga. Na temelju navedenih dokumenata nastoji se obnoviti svijest o ulozi isповједника u sakramentu pomirenja, a koji je s obzirom na svoj poziv i izabranje u cijelosti usmjeren ka dvjema stvarnostima: 1) omogućiti čovjeku istinski susret s Bogom, da blizinu i ljubav Božju iskustveno doživi iz prve ruke kao osobno iskustvo, te 2) pomagati penitetna na putuvjere. Drugim riječima, dokumenti nam omogućuju uvid u dublju stvarnost isповједnika, iako sakramenti pretpostavljaju vjeru odnosno ono je čin vjere penitenta, ipak sakrament pomirenja predstavlja i sakrament za vjeru penitenta. U tom smislu izlaganjem ćemo nastojati obnoviti i produbiti svijest o ulozi isповједnika tijekom slavlja sakramenta pomirenja.

MISLAV KUTLEŠA (Zagreb, 1980.) Zaređen za svećenika zagrebačke nadbiskupije 2008. godine. Uspješno doktorirao 2012. godine na Accademia Alfonsiana u Rimu na temu »Novi model jedinstva ljudske zajednice prema Ivanu Pavlu II.: čovječanstvo u razvoju nove etike ljudskog društva«. Od 2012. godine predaje na KBF-u Sveučilišta u Zagrebu i odgojitelj je u Nadbiskupskom bogoslovnom sjemeništu u Zagrebu.

SVEĆENIK – SLUŽITELJ POMIRENJA

Petar PALIĆ

Dogmatska konstitucija o Crkvi Drugoga vatikanskoga sabora među početnim svojim tvrdnjama ističe da je Crkva u Kristu kao sakrament ili znak i sredstvo najprisnijega sjedinjenja s Bogom i jedinstva cijelog ljudskoga roda (usp. LG 1). Isti će dokument kasnije ustvrditi da je »Crkva, koja u svom krilu obuhvaća grešnike, u isti mah sveta i uvijek potrebna čišćenja« (LG 8). Njemački svećenik i teolog Karl Rahner je još 1947. godine objavio svoje predavanje pod nazivom »Crkva grešnika«.

Stvarnost Crkve, koja je u isti mah sveta i uvijek potrebna čišćenja, usmjerava naš pogled na jednu od važnih teoloških tema – teologiju pomirenja.

Krist je Crkvi povjerio službu pomirenja. Svojim je učenicima dao ovlast opranja grijeha i da mogu djelovati u njegovo ime, *in persona Christi*. U toj

službi pomirenja svećenici imaju posebnu zadaču kao služitelji odnosno službenici (ministri) sakramenta pomirenja.

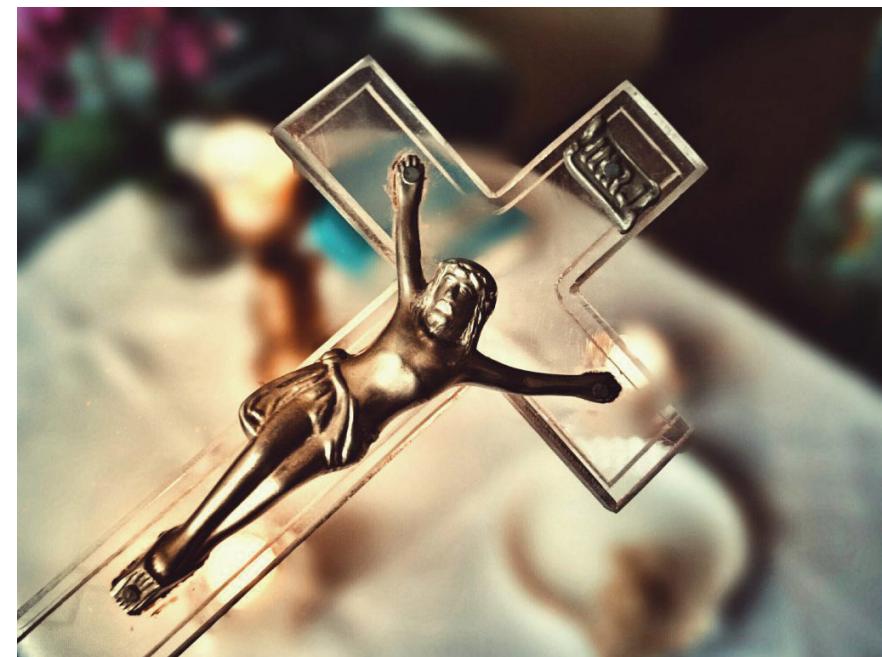
Slika svećenika se mijenjala tijekom povijesti, a bila je uzrokovanja povjesnim, teološko-ekleziološkim poimanjem svećenika. Unatoč svojevrsnoj krizi svećeničkog identiteta kojoj danas svjedočimo, svećenik je danas pozvan biti onaj koji preobražava i djeluje *in persona Christi* i suputnik ljudima našega vremena, odnosno, kako će to papa Franjo izreći, kao *umijeće praćenja drugoga* (EG 169).

To svoje poslanje i svoje služenje svećenik na poseban način ostvaruje slaveći sakramente, a osobito sakrament pomirenja, odnosno ispovijedi.

Sakrament pomirenja nije samo puki 'razgovor' ili neka vrsta terapeutke samoanalize, nego je to u prvom redu susret čovjeka i otajstva. U prvom planu nije svećenik, nego Krist koji može oprati grijehu (Benedikt XVI.).

Da bi svećenik doista odgovorno i spasonosno vršio svoju službu pomirenja i njemu je samom potrebna preobrazba srca i promjena mentaliteta. Papa Franjo je u buli najave Izvanrednog jubileja milosrđa dao neke naglaske svećenikove službe pomirenja:

1. Ispovjednici trebaju biti vjerodostojan znak Očeva milosrđa.
2. Ispovjednik treba biti prvi pokornik koji traži oproštenje.
3. Ispovjednik sudjeluje u samome Isusovom poslanju.
4. Ispovjednik je konkretni znak neprolazne Božje ljubavi koja oprati i spašava.
5. Svećenik je primio dar Duha Svetoga za opratanje grijeha i odgovoran je za njega.
6. Svećenik nije gospodar sakramenta, već vjerni služitelj Božjeg oproštenja.
7. Svećenik treba vjernike dočekivati poput oca u prispolobi o rasipnom sinu.
8. Ne zaboraviti poći i drugome sinu, koji se ne može radovati.
9. Ne postavljati suvišna i neumjesna pitanja, već poput oca iz prispolobe prekinuti govor i u srcu prepoznati poziv u pomoći i molbu za oproštenjem.
10. Biti uvijek i posvuda i usprkos svemu znak da je milosrđe na prvome mjestu. (usp. FRANJO, *Misericordiae vultus*. Bula najave Izvanrednog jubileja milosrđa, Zagreb, 2015., 17)

Mons. PETAR PALIĆ (Priština, 1972.) Nakon osnovne škole pohađao je Klasičnu gimnaziju u Skoplju i Subotici, te Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu.

Za svećenika Dubrovačke biskupije zaređen je 1. lipnja 1996. godine. U listopadu 2005. godine upisao je poslijediplomski studij teologije na Teološkom fakultetu Karl-Franzens Sveučilišta u Grazu, a istodobno mu je mons. Egon Kapellari, biskup biskupije Graz-Seckau, povjerio upravu župe Dobl kojom je upravljao do rujna 2008. Na tom je Sveučilištu postigao doktorat iz teologije 2009. godine s temom *Für eine Kultur des Lebens. Das Engagement der Kirche für eine Kultur des Lebens in Kroatien auf dem Hintergrund der Enzyklika Evangelium vitae in den Jahren 1995-2005* (Za kulturu života. Zauzimanje Crkve u Hrvatskoj za kulturu života na temelju enciklike Evangelijske života od 1995-2005).

U Dubrovačkoj biskupiji obnašao je službu predstojnika Katehetskog ureda, osobnog tajnika dubrovačkog biskupa i ravnatelja Ustanove za uzdržavanje klera i drugih crkvenih službenika. Od 2011. do 2017. obnašao je službu generalnog vikara Dubrovačke biskupije. Godine 2003. bio je predsjednik Središnjeg odbora za pripremu posjeta pape Ivana Pavla II. Dubrovniku te predsjednik Organizacijskog odbora Susreta hrvatske katoličke mladeži u Dubrovniku 2014. Bio je i član Vijeća HBK za katehizaciju i novu evangelizaciju. U siječnju 2017. izabran je za generalnog tajnika Hrvatske biskupske konferencije. Papa Franjo imenovao ga je 9. ožujka 2018. godine hvarskim biskupom.

POKORNIČKO BOGOSLUŽJE U SLUŽBI IZGRADNJE VJERNIKA I ŽUPNE ZAJEDNICE

Don Mihovil KURKUT

Unatoč želji da ovo izlaganje bude pastoralnoga karaktera, stekao sam dojam – pobliže proučavajući tematiku – da praksi ne možemo riješiti ne uđemo li dublje u teološku problematiku. Naime, predlažući mi temu, organizator me je ovoga skupa upozorio na čudan članak *Direktorija za pastoral sakramenata u župi* (HBK, 2008.), tj. članak 133. Članak je tako sročen da se može zaključiti kako su pokornička bogoslužja nepoželjna.

U izlaganju čemo se usput osvrnuti na problematiku četvrtoga sakramenta i nekih teoloških perspektiva s obzirom na ekleziologiju sakramenta iz koje proizlaze stanovita otvorena pitanja. Promatrajući povijest i razvoj sakramenta pomirenja, primjetit ćemo neke nepromjenjivosti i neke promjenjivosti. Četiri su nepromjenjena i temeljna elementa: kajanje ili žaljenje, ispovijed ili optužba, pokora ili zadovoljština te odriješene ili pomirenje. Neki autori govore o *pokorničkim sustavima* u kojima svaki sustav na svoj način slaže te elemente dajući veću važnost određenomu elementu. Zbog nastojanja na samo jednom elementu koji potiskuje druge, urušava se sustav. Uobičajena ispovijed *na uho* koja uporno naglašuje optužbu grijeha, u današnjemu je vremenu predstavlja „ograničeni način“ (Međunarodna teološka komisija, 1984. *figura ridotta*).

Vatikanski sabor nije se izravno izrazio o tomu sakramentu, ali je dao jasne upute, posebice u SC 72 i LG 11, kao poticaj i potrebu dalnjega promišljanja o sakramentu pomirenja otvarajući tako put prilagodbe toga sakramenta. Moguću nepovezanost između liturgije i naravi sakramenta naznačuje SC 72, to jest da obred i obrasci neprikladno izriču svu narav i učinak sakramenta.

S druge strane, LG 11 navodi kako onaj koji pristupa sakramentu pomirenja, prima Božji oprost u istodobno se pomirujući s Crkvom koju je svojim grijehom ranio. Taj je prijelaz protumačen kao potreba šire eklesiološke perspektive.

No gledajući unatrag, možemo zamijetiti da se u razdoblju od Sabora do danas promišlja u drugim pravcima. Moglo bi se zapravo govoriti o svojevrsnom odgovoru na bojazan od antropologizacije pomirenja i stavljanja Crkve u samo središte. Treba primjetiti da je, odmah nakon Koncila, bilo pokušaja napuštanja osobne ispovijedi na račun zajedničkoga pokorničkoga čina, za što je najbolji primjer je Švicarska. Stoga u različitim razdobljima, bez obzira na različite poticaje, crkveni je magisterij ostao postojano vjeran tridentskoj postavci svete ispovijedi.

Tu se primjećuje raskorak između teološke svijesti o sakramentu liturgijskih i pastoralnih smjernica. Usmjereno na osobnu ispovijed i na optužbu grijeha vodi k usredotočenosti na samu osobu, što neizbjegno nameće našu osobnost nad sakramentalnim sljedom. Pokušaj da se duh koncilске liturgije provede u obredu pokore u većini slučajeva ostaje samo pokušaj. Dovoljno je primjetiti način slavljenja pojedinačne ispovijedi koja redovito izostavlja službu Riječi zbog praktičnih razloga. S druge pak strane, zajedničko pokorničko bogoslužje s pojedinačnom ispovijedi u nas nije zapravo ni zaživjelo.

Sadašnje učiteljske smjernice potiču na veliki oprez kako bi se izbjeglo površno djelovanje. Treba zamijetiti da je preoblikovanje sakramenta još uvijek u tijeku. Stoga promišljanje o praksi pokorničkoga bogoslužja ne može preskočiti sve te činjenice. Red pokore nudi nam tri načina slavljenja obreda pokore. Jedan je način uobičajena (klasična) osobna isповijed s osobnim odrješenjem, što su zadnje vrijeme više puta rimske biskupi naznačili uobičajenim i jednim redovitim načinom slavljenja toga sakramenta. Postoji i način slavljenja gdje je više pokornika s općom isповijedi i zajedničkim odrješenjem. No taj način naznačen je samo za posebne okolnosti i traži izričito određivanje Biskupske konferencije. Još je 1974. godine BKJ zaključila da u nas ne postoje takve okolnosti. Dakle, ne dopušta se ni takva mogućnost ni takvo djelovanje.

Još je jedan način slavljenja toga obreda, o tomu je načinu u ovom izlagaju i riječ. Dakle, to je obred za pomirenje i isповijed više pokornika s pojedinačnom osobnom isповijedi i odrješenjem. Zapravo, taj način predstavlja stanovitu pomirbu između dviju struja.

Naglasak će u ovomu izlaganju biti više na mnogim otvorenim pitanjima koja se tiču obreda pokore – na koja Crkva još uvijek traži odgovor, negoli na samu obrodu.

Don MIHOVIL KURKUT (Šibenik, 1975.) Nakon završetka srednje škole u Zagrebu, odlučio je postati salezijancem te odlazi u salezijansku provinciju u Veneciju. Studij filozofije završava u Trstu, a teologije u Torinu i Veneciji. Istovremeno je stjecao pedagošku praksu u oratorijima i školama na sjeveru Italije.

Nakon petnaestogodišnjega iskustva u Italiji, u jesen 2009. g., dolazi u Hrvatsku salezijansku provinciju, točnije u KSC *Don Bosco* u Žepče, gdje osniva i vodi oratorij te djeluje kao kateheta u gimnaziji i Tehničko-obrtničkoj školi. U ljeto 2012. g. dolazi u Split gdje djeluje kao župnik i voditelj oratorija. Godine 2015. imenovan je povjerenikom za pastoral mladih i zvanja. U isto je vrijeme vršio službu direktora nakladničke kuće *Salesiana* u Zagrebu.

Predstavljanje dokumenta Hrvatske biskupske konferencije

»Da vaša radost bude potpuna« (Iv 15,11)

Kateheza i rast u vjeri u današnjim okolnostima

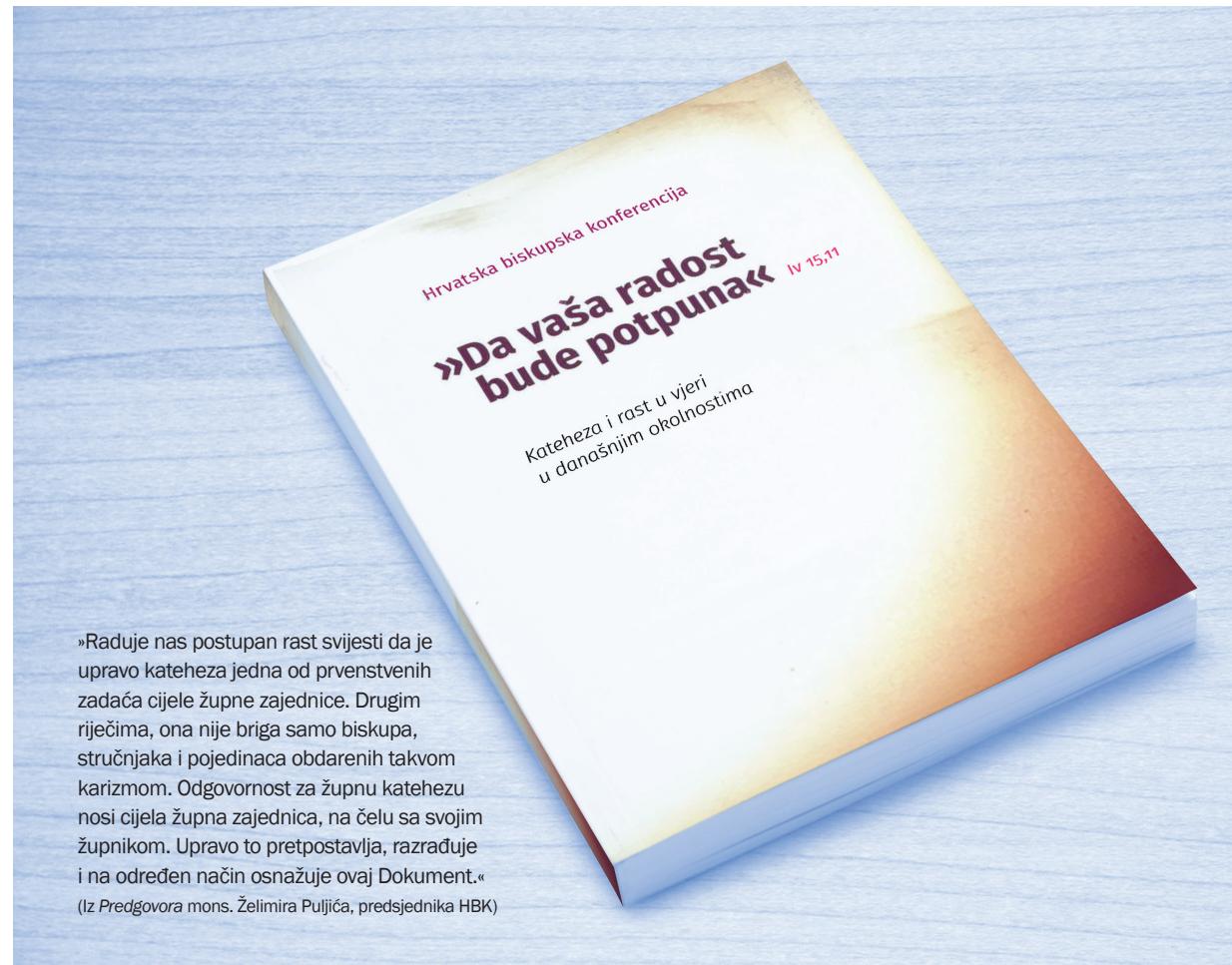
Srijeda, 27. veljače 2019.

12,30 sati

O dokumentu govore:

mons. Đuro HRANIĆ,
nadbiskup đakovačko-osječki, predsjednik Vijeća HBK za katehizaciju i novu evangelizaciju

mr. sc. Pavao GOSPODNETIĆ,
viši savjetnik za župnu katehezu u NKU HBK

Premda treba uporno nastojati oko unutarnjeg čina obraćenja, treba voditi računa i o tom da se to mora očitovati i u vanjskom vidljivom činu sakramentalnog slavlja. Danas susrećemo stajnovit broj vjernika koji misle da je dovoljno „ispovjediti“ svoje grijehe Bogu, a da nije nužno pristupiti sakramentu pokore. Treba nastojati da shvate, s jedne strane, eklezijalnu dimenziju grijeha i pokore a, s druge strane, nužnost obraćenja Gospodinu uz pomoć vidljive Crkve, prvotnog sakramenta spasenja, da bi grijeh bio oprošten.

Hrvatska biskupska konferencija,
Direktorij za pastoral sakramenata u župnoj zajednici, br. 136.
